

Toespraak bij presentatie Een misdadiger is meer dan zijn delict

Hartelijk dank, Hans de Rijk, voor jouw woorden en voor de eerste exemplaren van mijn boek, die ik straks weer door mag geven.

Ik stel het bijzonder op prijs dat uitgeverij Ark Media mijn boek heeft willen uitgeven. Ark is al heel veel jaren intensief betrokken bij het justitiepastoraat in de uitgave van de gedetineerdenagenda. En ook deze week kwam er een bijzonder boekje voor gedetineerden uit: een levensboek voor gedetineerden 'Believe in life'.

Ik dank jullie voor de samenwerking bij de totstandkoming van het boek.

Mooi dat u met zovelen gekomen bent om de presentatie van mijn boek mee te maken.

Ik heb het boek geschreven vanuit mijn ervaringen in het justitiepastoraat, in Exodus en als lid van de gemeenteraad van Den Haag.

In de gevangenis heb ik gezien hoe diepgebroken het leven kan zijn. Door wat er in het delict gebeurd is. Gebrokenheid door de eigen levensgeschiedenis. Velen staan met hun gezicht naar het verleden en met hun rug naar de toekomst. Ze zitten niet alleen vast in de gevangenis, maar ook in hun eigen levensverhaal. Dat komt door eigen schuld, door schuld van anderen, en vaak door een combinatie daarvan.

In mijn boek laat ik iets van het gevangenisleven zien en van gedetineerden en ex-gedetineerden. En ik ben gebiologeerd door de vraag hoe criminelen weer een beetje medeburger kunnen worden. Bij de samenleving betrokken kunnen raken. Dat is een heel belangrijke maatschappelijke vraag.

Het begin van die levensvernieuwing ligt daarin dat je een misdadiger moet laten ervaren dat hij meer is dan zijn delict.

Een paar centrale motieven in mijn boek.

Voor mij is het hart van het justitiepastoraat en de nazorg de liefde. We treden de mensen in de gevangenis tegemoet met bewogenheid. Terugkijkend vind ik het heel bijzonder dat de eerste kerkdienst die ik leidde in het huis van bewaring in 's-Hertogenbosch ging over de liefde. Ik had het bijbelgedeelte niet zelf uitgekozen, maar het stond op het leesrooster. De basis van ons leven is dat wij geliefd zijn door God. Hoe ons leven ook loopt. Wat wij ook doen. Wat mensen ook over ons zeggen. Uit Zijn liefde vallen wij nooit.

Dat betekent dat wij de gedetineerden altijd allereerst ontmoeten in de aanvaarding. Een misdadiger is meer dan zijn delict betekent dat zijn daden veroordeeld zijn, maar dat hij als mens aanvaard blijft.

Ik heb gezien dat die aanvaarding ruimte schept voor gedetineerden om de kwetsbare kanten van zichzelf te laten zien. Over hun schuld te gaan praten. Hun diepere verlangens naar de toekomst te uiten. In mijn boek heb ik laten zien dat die aanvaarding betekent dat een misdadiger, ook de zwaarste misdadiger, heel bijzondere kanten, verborgen kanten van zichzelf kan laten zien. Een zware jongen op de vleugel en een fijnbesnaard mens op de kamer van de dominee.

Aanvaarding dus door de predikant of de pastor.

In het justitiepastoraat wordt ook een bredere aanvaarding manifest. Door de verbondenheid met de kerken en de inzet van veel vrijwilligers. Voor de kerken is er ondanks de muren een verbondenheid die blijft. En de vele vrijwilligers die meedoen in het justitiepastoraat maken

die blijvende verbondenheid tastbaar in de handdruk die ze geven, in de koffie die ze samen met je drinken, in het zich herinneren van je kind dat ziek is of je oma die is overleden.

Naast de liefde en de aanvaarding is een tweede belangrijke inzet van de geestelijke verzorging/ het justitiepastoraat de verdieping van het leven.

Een gevangenis roept vragen op naar de zin en de betekenis van het leven. In de liefdevolle aanvaarding ontstaat ruimte om met gedetineerden in gesprek te gaan over de diepere vragen van het leven. In het boek heb ik beschreven hoe die verdieping in persoonlijk pastoraat en groepspastoraat vorm krijgt.

Aanvaarding. Verdieping

Een derde punt is werken aan concreet perspectief.

Voor mij is justitiepastoraat alleen dan geloofwaardig als er ook een inzet is voor het leven na de detentie. In het boek heb ik de ontwikkeling van de Exodusprojecten beschreven. Drie accenten bij Exodus.

1. Integrale aanpak. Tegenover de complexiteit van de problemen komt een samenhangend begeleidingsaanbod.

2. Exodus biedt professionele begeleiding, maar het is professionele begeleiding met het hart. Ook hier weer is de begeleiding geworteld in de liefde.

3. Exodus biedt begeleiding die geïntegreerd is in de samenleving. Er is verbondenheid met de kerken, er is een netwerk van contacten met andere instellingen.

Een belangrijk item in mijn boek is dat re-integratie en het brengen tot participatie van gedetineerden een zaak is van de samenleving zelf. Niet allereerst van professionals. Zij dienen een faciliterende rol te spelen. Daarom is een verbinding met kerken, vrijwilligers, essentieel.

Het justitiepastoraat verbonden met vrijwilligers en de kerken en de ontwikkeling van Exodus zijn hoopvolle projecten. *En de re-integratie van Exodus wordt gedragen door heel veel kerken, particulieren en netwerkpartners. Dat is een signaal voor de gedetineerden en ex-gedetineerden dat er mensen zijn die hun kansen willen geven en die op hen wachten. Werken aan de hoop.*

Werken aan maatschappelijke structuren

Geestelijke verzorging in de DJI organisatie

Resultaten

Hoop

Visioen

Justitiepastoraat betekent voor mij het zoeken naar wegen van herstel. Op het persoonlijke vlak en het maatschappelijke vlak. Kansen en mogelijkheden creëren in de samenleving.

Dat gebeurt op de vierkante centimeter in de persoonlijke pastorale relatie, dat gebeurt in de groepsactiviteiten en dat heb ik ook altijd gedaan in het bevorderen van maatschappelijke kansen en het wegwerken van achterstanden van ex-gedetineerden.

*Een paar accenten daarbij als centrale motieven van mijn boek.
Een paar kanttekeningen bij mijn boek*

1. In de eerste plaats: het hart van het justitiepastoraat is de liefde. De eerste kerkdienst die ik leidde in het huis van bewaring in Den Bosch ging over de liefde. Het eerste woord dat over ieder van ons gesproken is, is dat wij geliefde mensenkinderen zijn.

-----
*Een misdadiger is meer dan zijn delict.
Misdaden roepen – heel begrijpelijk – grote emoties op in de samenleving. Ze hebben diepingrijpende gevolgen voor de slachtoffers. Zeker moeten slachtoffers ruim de aandacht krijgen die zij nodig hebben.*

*Een misdadiger is meer dan zijn delict.
In de gevangenis heb ik gezien hoe diep gebroken het leven kan zijn. In het justitiepastoraat mogen wij in hun leven delen.
Een misdadiger is meer dan zijn delict.
Achter de muren heb ik gezien dat er altijd over mensen meer te zeggen is dan de donkere bladzijden van hun levensverhaal.
Die menselijke kanten van gedetineerden die ze mij in ontmoetingen lieten zien, heb ik beschreven.*

Dat vooropgesteld, vraag ik in mijn boek aandacht voor de persoon van de misdadiger. Zijn daden worden veroordeeld. Ik probeer iets van de mens achter zijn daden te laten zien. Menselijke kanten, ook van misdadigers. In het zoeken naar die menselijke kanten, liggen aanknopingspunten om onder ogen te zien wat gebeurd is en te werken aan herstel van het leven.

*Dit jaar werk ik 30 jaar in het justitiepastoraat. Een vraag van een gedetineerde een kleine 30 jaar geleden in de Jeugdgevangenis Vught is mij altijd bijgebleven. Mijn kamer grensde aan de luchtplaats. Op een middag riep een van de gedetineerden, een jongen van een jaar of zeventien, door het raam naar binnen: ‘Hé, do, als je iets voor de mensen hier wilt doen, moet je zorgen dat ze naar buiten kunnen! En iets doen voor hun toekomst!’
Iets doen voor hun toekomst.
Ze zitten vast in een criminaliteitsspiraal. Er zijn achterstanden op persoonlijk gebied en op maatschappelijk gebied.*

In ons land is een hoog recidivepercentage. 70% van de gedetineerden valt regelmatig terug in criminaliteit. Velen zitten vast in de criminaliteitsspiraal.

Ik wil in dit boek laten zien dat het loont als we een investering plegen. Dat zien we in de praktijk van de geestelijke verzorging /het justitiepastoraat. Dat zien we in de ontwikkeling van Exodus. Daarin zijn twee zaken hoopgevend:

1. voor (ex-)gedetineerden zelf: je hoeft niet gevangen te blijven zitten in deze situatie. 80% van degenen die het Exodusprogramma blijven op het rechte pad (?; nog even formuleren)

2. velen in kerk en samenleving zijn bereid gebleken zich daarvoor in te zetten.

Er is dus een te ontwikkelen draagvlak in de samenleving voor de re-integratie van ex-gedetineerden. Mensen zijn bereid nieuwe kansen te geven.

3. Een kernpunt in mijn benadering is dat het leven van binnenuit wordt opgebouwd. Re-integratie – beter gezegd participatie – moet beginnen in mensen zelf. Het is daarbij noodzakelijk dat er in de begeleiding compassie en bewogenheid voelbaar is.

Het gaat in het justitiepastoraat en in de nazorg niet cliënten, maar om medemensen. Onze bewoners, zeggen we in Exodus.

Natuurlijk moet het met professionaliteit, maar het is een professionaliteit met compassie. Daarom is ook de vrijwilligerssector in Exodus van zo groot belang.

4. In de vierde plaats laat ik in mijn boek de betekenis zien van in de samenleving geïntegreerde hulpverlening. De extra dimensie van het justitiepastoraat is dat het verbonden is met de kerken als brede samenlevingsverbanden. En de re-integratie van Exodus wordt gedragen door heel veel keren, particulieren en netwerkpartners. Dat is een signaal voor de gedetineerden en ex-gedetineerden dat er mensen zijn die hun kansen willen geven en die op hen wachten.

5. Ten slotte wil ik aangeven dat het justitiepastoraat – als roeping van de kerk – niet alleen een taak heeft naar gedetineerden, maar ook naar de samenleving zelf. Er zal ook gewerkt moeten worden aan de maatschappelijke structuren die preventief werken en die kansen op herstel mogelijk maken.

Dat maatschappijgerichte heb ik uit mijn traditie meegekregen. De ARJOS, de ARP en later het CDA. Vandaar dat ik heel bewust als predikant in de gemeenteraad van Den Haag heb gezeten.

Ik vond het heel bijzonder om te zien hoe ook daar mijn ervaringen in het beleid van de stad Den Haag ingebracht konden worden. Dat resulteerde in het maatschappelijk herstelbeleid. (beetje pedant? misschien iets in de trant van ‘een bijdrage geleverd aan...’).

Rein Jan Hoekstra

Ik ben er trots op lid te mogen zijn van de kerk. Wat de kerken allemaal doen ter ondersteuning van ons werk. Ik zie de kerk als een enorm relevante gemeenschap. Justitiepastoraat heeft de kerk nodig, maar de kerk heeft ook het justitiepastoraat nodig om te leren wat kerkzijn betekent.

Thea Bogers

Daniëlle,

Jij staat voor mij voor alle bewoners in de Exodushuizen. Je bent een heel lieve vrouw en je hebt enorm karakter getoond om vanuit de achterstand een wending aan je leven te geven. In wil ik alle bewoners van Exodus zeggen.....

Rini Wagtmans,

Jij vertegenwoordigt voor mij de samenleving. Als mensen als jij er niet zouden zijn, zouden professionals in hun re-integratie-inspanningen minder te bieden hebben. Wat jij doet is dat je de samenleving betreft bij de nieuwe levensweg van gedetineerden en ex-gedetineerden.

Bedanken:

Roeline

Folly

Dik

mensen die ik heb mogen interviewen

- liefde is het hart van het pastoraat
- grote betekenis van het christelijk geloof over de grenzen van de kerk heen.
- bijzondere waardering voor de mensen die in de gevangenis werken. Omdat zij het moeten uithouden met mensen met wie niemand het uithoudt.